

PHƯƠNG THỨC NHÂN DÂN LÀM CHỦ THÔNG QUA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ PHÁT TRIỂN MỚI CỦA ĐẤT NƯỚC

LÊ THỊ MINH HÀ (*)

Tóm tắt: Phát huy quyền làm chủ của Nhân dân, thực hiện phương châm “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” là trách nhiệm của cả hệ thống chính trị. Trong đó, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội là lực lượng nòng cốt để Nhân dân làm chủ. Nhận thức rõ các hình thức, phương pháp để Nhân dân làm chủ thông qua Mặt trận Tổ quốc Việt Nam có ý nghĩa quan trọng đối với tiến trình phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa ở nước ta trong thời kỳ phát triển mới.

Từ khóa: Dân chủ; Nhân dân; Mặt trận Tổ quốc Việt Nam; phương thức.

Abstract: Promoting the people's mastery, implementing the motto of "people know, people discuss, people do, people inspect, people supervise, people benefit" is the responsibility of the entire political system. To that extent, Vietnam Fatherland Front and socio-political organizations are the core forces for People's mastery. It is utmostly important to clearly recognizing the forms and methods for the People to be the masters through Vietnam Fatherland Front is of great significance to the process of promoting socialist democracy in our country in the new period of development.

Keywords: Democracy; People; Vietnam Fatherland Front; method.

Ngày nhận bài: 12/11/2024 Ngày biên tập: 30/12/2024 Ngày duyệt đăng: 20/01/2025

Trong công cuộc đổi mới toàn diện đất nước, Đảng Cộng sản Việt Nam luôn khẳng định: Dân chủ xã hội chủ nghĩa là bản chất của chế độ ta, vừa là mục tiêu, vừa là động lực của sự phát triển đất nước. Tại Đại hội ĐBQT lần thứ XIII (2021), Đảng ta nhấn mạnh phương châm: “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” và xác định rõ hơn vai trò của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội trong việc thực hiện cơ chế: “Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội làm nòng cốt để nhân dân làm chủ”⁽¹⁾. Lần đầu tiên, trong Văn kiện Đại hội ĐBQT lần thứ XIII, Đảng ta định vị rõ vai trò “nòng cốt” của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội để Nhân dân làm chủ trong cơ chế hoạt động của hệ thống chính trị Việt Nam. Nhân dân thực hiện quyền làm chủ thông

qua nhiều thiết chế, cơ chế, trong đó Mặt trận Tổ quốc Việt Nam là một trong các thiết chế để Nhân dân làm chủ. Trong thời kỳ phát triển mới của đất nước, phương thức Nhân dân làm chủ thông qua Mặt trận Tổ quốc Việt Nam cần được nhận thức rõ và thực hiện tốt, bao gồm các phương thức cơ bản sau:

Một là, Nhân dân phản ánh ý kiến, kiến nghị với Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp.

Nhân dân tham gia ý kiến, phản ánh, kiến nghị với Mặt trận Tổ quốc Việt Nam về những vấn đề Nhân dân quan tâm, quyền và lợi ích chính đáng của mình hoặc góp ý xây dựng nhằm góp phần nâng cao hiệu lực, hiệu quả hoạt động của bộ máy Đảng, chính quyền các cấp. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam có chức năng đại diện, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của Nhân dân; mở rộng và đa dạng hóa các hình thức tập hợp đoàn kết Nhân dân; động viên, hỗ trợ Nhân dân thực hiện dân chủ, quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân, tuyên truyền,

(*) TS; Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Ảnh minh họa

vận động Nhân dân thực hiện thắng lợi đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, góp phần cải thiện, nâng cao đời sống của Nhân dân.

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp tập hợp, tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri và Nhân dân để phản ánh, kiến nghị với Đảng, Nhà nước. Thông qua các phương thức tập hợp, tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri và Nhân dân, Ủy ban Mặt trận Tổ quốc các cấp đã chuyển những ý kiến, kiến nghị trên đến các cơ quan, tổ chức Đảng, Nhà nước có thẩm quyền để xem xét, giải quyết. Đoàn Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam chủ trì phối hợp với Ủy ban Thường vụ Quốc hội tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri và Nhân dân cả nước để báo cáo tại các kỳ họp Quốc hội.

Ban Thường trực Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam cấp tỉnh phối hợp với Đoàn đại biểu Quốc hội của tỉnh tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri và Nhân dân địa phương gửi đến Ủy ban Thường vụ Quốc hội và Đoàn Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam. Ban Thường trực Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam ở địa phương phối hợp với Thường trực Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri và Nhân dân để thông báo tại kỳ họp Hội đồng nhân dân cùng cấp về những vấn đề của địa phương.

Thành viên của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam theo quyền và trách nhiệm của mình tổng hợp ý kiến, kiến nghị của hội viên, đoàn viên và các tầng lớp nhân dân gửi đến Ban Thường trực Ủy ban Mặt trận Tổ quốc cấp mình. Ban Thường trực Ủy ban Mặt trận Tổ quốc các cấp có trách nhiệm tổng hợp ý kiến, kiến nghị của thành viên và Ban Thường trực Ủy ban Mặt trận Tổ quốc cấp dưới để phản ánh, kiến nghị với các cơ quan của Đảng, Nhà nước cùng cấp. Tập

hợp, tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri qua hoạt động tiếp xúc cử tri của đại biểu Quốc hội và đại biểu Hội đồng nhân dân các cấp. Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp đã phối hợp với Đoàn đại biểu Quốc hội, Thường trực Hội đồng nhân dân và chính quyền địa phương các cấp tổ chức các hội nghị tiếp xúc cử tri của đại biểu dân cử nhằm thu thập, tập hợp và tổng hợp ý kiến, nguyện vọng của cử tri thành các kiến nghị của nhân dân, gửi đến Đảng, Quốc hội, Hội đồng nhân dân, cấp ủy, cơ quan Nhà nước các cấp xem xét giải quyết theo thẩm quyền.

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam nắm bắt, phản ánh dư luận xã hội trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, nhất là các vụ việc có liên quan đến quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của Nhân dân, như: việc thực hiện các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; tình hình thực hiện nhiệm vụ kinh tế, xã hội, quốc phòng, an ninh, đối ngoại và xây dựng hệ thống chính trị ở các cấp, từ Trung ương đến cơ sở; về năng lực và hiệu quả hoạt động của bộ máy chính quyền; đạo đức, tác phong, lối sống của cán bộ, đảng viên...; tâm tư, nguyện vọng của đồng bào các dân tộc thiểu số, tín đồ các tôn giáo, trí thức, người Việt Nam ở nước ngoài về những vấn đề liên quan đến chính sách dân tộc, tôn giáo, trí thức, người Việt Nam ở nước ngoài; về chính sách đại đoàn kết toàn dân tộc, về tổ chức và hoạt động của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam...

Tổ chức mạng lưới thu thập ý kiến, nguyện vọng nhân dân của Mặt trận từ Trung ương đến cơ sở; tổ chức giao ban, tập hợp thông tin hàng tháng giữa Ban Tuyên giáo cơ quan Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và Ban Tuyên giáo các tổ chức thành viên; mở chuyên mục thu thập ý kiến nhân dân trên Cổng Thông tin điện tử của Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

Lực lượng quan trọng cung cấp thông tin phản ánh tình hình nhân dân và dư luận xã hội trong hệ thống Mặt trận Tổ quốc Việt Nam là các vị Ủy viên Ủy ban Mặt trận Tổ quốc các cấp, cơ quan Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp; các tổ chức thành viên; Ban Công tác Mặt trận ở thôn bản, tổ dân phố; các thành viên Hội đồng tư vấn; Tổ tư vấn của Ủy ban Mặt trận Tổ quốc các cấp từ Trung ương đến cơ sở; các già làng, trưởng bản, người uy tín trong đồng bào dân tộc thiểu số, chức sắc tôn giáo, trưởng các họ tộc. Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam một số tỉnh, thành phố đã quan tâm chỉ đạo thành lập đội ngũ cộng tác viên dư luận xã hội.

Thông qua các hội nghị thường kỳ hoặc bất thường, Đoàn Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tổng hợp ý kiến phản ánh của Nhân dân đối với Đảng, Nhà nước. Với thành phần của Ủy ban Trung ương cũng như Đoàn Chủ tịch có đầy đủ nhân sĩ, trí thức, dân tộc, tôn giáo, các giới, các ngành, người Việt Nam ở nước ngoài, người đại diện các tổ chức thành viên của Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp, đây thực sự là một diễn đàn chính trị quan trọng và dân chủ để Mặt trận Tổ quốc Việt Nam thu thập các ý kiến, kiến nghị hết sức phong phú, chất lượng về chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước cũng như các ý kiến, kiến nghị thể hiện ý chí, nguyện vọng của các tầng lớp nhân dân trong xã hội.

Hai là, Nhân dân thực hiện giám sát xã hội thông qua Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp.

“Giám sát nhằm góp phần xây dựng và thực hiện đúng các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách và pháp luật của Nhà nước, các chương trình kinh tế, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh và đối ngoại; kịp thời phát hiện những sai sót, khuyết điểm, yếu kém và kiến nghị sửa đổi, bổ sung các chính sách cho phù

hợp; phát hiện, phổ biến những nhân tố mới, những mặt tích cực; phát huy quyền làm chủ của nhân dân, góp phần xây dựng Đảng, Nhà nước trong sạch, vững mạnh”⁽²⁾. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tuyên truyền, vận động Nhân dân giám sát việc thực hiện chính sách, pháp luật có liên quan đến quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của Nhân dân, quyền và trách nhiệm của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam. Trong đó, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam thực hiện các hình thức giám sát: nghiên cứu, xem xét văn bản của cơ quan có thẩm quyền liên quan đến quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của nhân dân; tổ chức đoàn giám sát; thông qua hoạt động của Ban thanh tra nhân dân được thành lập ở cấp xã, Ban giám sát đầu tư của cộng đồng; tham gia giám sát với cơ quan, tổ chức có thẩm quyền.

Ba là, Nhân dân thực hiện phản biện xã hội thông qua Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp.

Phản biện xã hội nhằm phát hiện những nội dung còn thiếu, chưa sát, chưa đúng, chưa phù hợp trong các văn bản dự thảo của các cơ quan Đảng, Nhà nước; kiến nghị những nội dung thiết thực, góp phần bảo đảm tính đúng đắn, phù hợp với thực tiễn đời sống xã hội và tính hiệu quả trong việc hoạch định chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; bảo đảm quyền và lợi ích hợp pháp của Nhân dân; phát huy dân chủ, tăng cường đồng thuận xã hội. Phản biện xã hội là phương thức cơ bản để Nhân dân thông qua Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp thực hiện kiểm soát quyền lực. Phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam là một phương thức góp phần đảm bảo quyền lực của Nhà nước do Nhân dân ủy quyền được sử dụng đúng mục đích.

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp xây dựng nội dung, kế hoạch; yêu cầu cơ quan, tổ chức gửi dự thảo văn bản và thông tin, tài liệu cần thiết; thực hiện các hình thức phản biện xã hội; xây dựng văn bản phản biện và gửi đến cơ quan, tổ chức có dự thảo văn bản; yêu cầu cơ quan chủ trì soạn thảo trả lời bằng văn bản đối với kiến nghị của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam. Các hình thức phản biện xã hội: tổ chức hội nghị; gửi dự thảo văn bản để lấy ý kiến góp ý; tổ chức đối thoại trực tiếp giữa Mặt trận Tổ quốc Việt Nam với cơ quan, tổ chức...

Bốn là, Nhân dân góp ý xây dựng Đảng, xây dựng Nhà nước thông qua Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp.

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tuyên truyền, vận động Nhân dân tham gia góp ý vào dự thảo các văn bản liên quan trực tiếp đến quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của Nhân dân, như: dự thảo Văn kiện Đại hội Đảng các cấp; dự thảo các bộ luật; dự thảo các quy hoạch, kế hoạch, chương trình, đề án, dự án về phát triển kinh tế - xã hội. Đồng thời, góp ý về việc thực hiện nghị quyết, chỉ thị của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của các cơ quan, tổ chức, đơn vị... Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tuyên truyền, vận động Nhân dân góp ý đối với cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức về việc thực hiện các quy định của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống và vai trò tiên phong, gương mẫu của cán bộ, đảng viên; mối quan hệ giữa cán bộ, đảng viên với Nhân dân. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tổ chức thực hiện việc góp ý định kỳ, thường xuyên, đột xuất với cấp ủy, chính quyền, chủ yếu là tham gia trực tiếp vào dự thảo các văn bản; thông qua hòm thư góp ý được đặt công khai tại trụ sở các cơ quan Mặt trận, các tổ chức chính trị - xã hội; thông qua việc tổng hợp ý kiến cử tri, tổ chức đối thoại giữa người đứng đầu cấp ủy, chính quyền với Nhân dân.

Năm là, Nhân dân gửi đơn thư khiếu nại, tố cáo đến cơ quan Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp.

Ban Thường trực Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tổ chức tiếp công dân tại Trụ sở tiếp công dân Trung ương; cơ quan Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp tiếp công dân tại trụ sở tiếp công dân chung tại địa phương. Trường hợp công dân trực tiếp đến cơ quan Mặt trận Tổ quốc thì cử người tiếp công dân lắng nghe trình bày của người dân, giải thích, hướng dẫn người dân gửi đơn đến cơ quan có thẩm quyền để giải quyết hoặc đến nơi tiếp công dân chung của địa phương để trình bày, gửi đơn. Tổ chức việc tiếp nhận, phân loại, xử lý khiếu nại, tố cáo, kiến nghị, phản ánh tập trung về một đầu mối và phải tuân theo quy định của pháp luật, bảo đảm tính khoa học, khách quan, chính xác, kịp thời.

Chủ tịch Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp trực tiếp hoặc phân công lãnh đạo tham gia tiếp công dân; chỉ đạo theo dõi, nắm bắt tình hình tiếp công dân, tham gia giải quyết khiếu nại, tố cáo của công dân. Kiểm tra việc thực hiện công tác tiếp công dân, xử lý khiếu nại, tố cáo, kiến nghị, phản ánh của Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam cấp dưới trực tiếp, xây dựng chương trình hoặc quy chế phối hợp với các cơ quan hữu quan cùng cấp về công tác tiếp công dân, xử lý khiếu nại, tố cáo, kiến nghị, phản ánh.

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam quy định người tiếp công dân, người xử lý khiếu nại, tố cáo, kiến nghị, phản ánh lựa chọn tham mưu xử lý vụ việc; quản lý, giám sát việc giải quyết khiếu nại, tố cáo, kiến nghị, phản ánh của công dân. Trong quá trình xử lý khiếu nại, tố cáo của công dân, người xử lý khiếu nại, tố cáo nhận thấy vụ việc có dấu hiệu vi phạm pháp luật, vi phạm quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân; những vụ việc đã có kết quả giải quyết của cơ quan, người có thẩm quyền nhưng có dấu hiệu vi phạm pháp luật hoặc có tình tiết mới mà công dân vẫn tiếp tục khiếu nại, tố cáo; những vụ việc khiếu nại, tố cáo tồn đọng, kéo dài, vượt cấp, đông người, phức tạp, có nguy cơ phát sinh “điểm nóng” thì có thể tham mưu với Ban Thường trực Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam chủ trì hoặc phối hợp với các cơ quan, tổ chức có liên quan thành lập đoàn công tác trực tiếp làm việc với cơ quan chức năng để tìm hiểu rõ nội dung khiếu nại, tố cáo của công dân, giám sát quá trình giải quyết khiếu nại, tố cáo của cơ quan chức năng, người có thẩm quyền./

Ghi chú:

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.173.

(2) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Quyết định số 217-QĐ/TW ngày 12/12/2013 của Bộ Chính trị về ban hành “Quy chế giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các đoàn thể chính trị - xã hội”*.